

naslovom *Staćilo, staćel, staćelo ili staćilo?* («Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena», knj. 30), gdje utvrđuje da je riječ poznata i Gradišćanskim i Bunjevačkim Hrvatima. O gradišćanskom *staćilu*, koji se do danas očuvao kao jedna od važnijih svatovjskih časti, dok se u matici zemlji zaboravio, ili ostao samo za bilježen naziv nejasna značenja, pisao je i profesor M. Gavazzi («Stara hrvatska baština u narodnom blagu Gradišćanskih Hrvata», Sarajevo 1935.). U drugom spomenutom članku Stojković je promijenio mišljenje i priklonio se tumačenju da je riječ grčkog porijekla.

S obzirom na područje na kojem se javlja naziv *staćilo* i sl. (prema starijim izvorima Istra i Dalmacija, zatim krajevi kroz koje su prolazili Bunjevci na svom etapnom putu: unutrašnja Dalmacija i Lika) mogla bi se pretpostaviti i neka eventualna veza s neslavenskim, točnije romanskim stanovništvom u tim krajevima, pa pojava tog termina kod Vlaha u istočnoj Srbiji, kao i kod Srba u Rumunjskoj, time dobiva na važnosti. Da bi se pošlo dalje od pretpostavki, trebalo bi saznati znatno više o samom nazivu, njegovoj etimologiji i rasprostranjenosti, o funkciji svata s tim imenom i koješta drugo.

Autor je, čini se, izmijenio mišljenje o pojavi tzv. pokusnog braka u istočnoj Srbiji, pa neke pojave u bračnom životu i sklapanju braka koje je u prijašnjim radovima interpretirao kao pokusni brak više tako ne naziva (v. str. 137. ovog članka i članak istog autora *Selo i porodica*, »Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu«, knj. 25, str. 125—126). Potpuno sam suglasna sa stajalištem da te pojave ne bi trebalo shvaćati kao pokusni brak.

Prilog M. Draškovića *Podudarnost likovnih motiva na nadgrobnim spomenicima iz zapadne Srbije sa spomenicima iz Maramureša u zapadnoj Rumuniji* donosi građu za proučavanje nadgrobničkih spomenika.

Prilog za monografiju Banatske Crne Gore, pored kraćeg uvodnog objašnjenja N. Pantelića, sadrži rukopis kaluđera Pantelejmona Došena, čiji se original čuva u arhivu srpske pravoslavne crkvene općine u Petrovu Selu u Rumunjskoj i obuhvaća vrijedne podatke o naseljima, običajima i nošnji Srba u Banatskoj crnoj gori — planini sjeveroistočno od Temišvara.

U rubrikama *Hronika*, *Prikazi* i *In memoriam* objavljen je veći broj kraćih priloga, a rubrika *Bibliografija* donosi opsežan *Prilog bibliografiji o Ciganima* Ljubomira Andrejevića.

Zorica Rajković

RAD XV KONGRESA SAVEZA UDRUŽENJA FOLKLORISTA JUGOSLAVIJE U JAJCU 12—16. SEPTEMBRA 1968, glavni urednik CVJETKO RIHTMAN, Sarajevo 1971, 412 str.

Zbornik obuhvata 50 radova raspoređenih po temama kongresa i izloženih onim redom kojim su na kongresu čitani.

Nastavljajući dosadašnju praksu kongresa SUFJ da jedna tema bude posvećena kraju u kojem se kongres održava, prvi dio zbornika obuhvata 11 referata u kojima su obrađeni različiti oblici *Narodnog stvaralaštva s područja Jajca*. Referenti su: Đuro Basler (Sarajevo), dr Hajrudin Čurić (Sarajevo), Žarko Ilić (Sarajevo), Radmila Fabijanić (Sarajevo), Nikola Krežević (Sarajevo), Ljuba Simić (Sarajevo), Jasna Hadžisalihović (Sarajevo), Josip Miličević (Poreč), Dunja Rihtman (Sarajevo), Jelena Dopuda (Sarajevo) i Milica Obradović (Sarajevo).

Druga tema je: *Tradicionalni oblici kazivanja epskih pjesama naroda Jugoslavije i Balkana u odnosu prema oblicima ostalih naroda*. Ovu temu obradilo je 17 referenata: Emilia Comişel (Bucureşti), Cvjetko Rihtman (Sarajevo), dr Dragošlav Antonijević (Beograd), Ante Nazor (Zagreb), Milan Bodiroga (Stolac), Miloš Slijepčević (Beograd), dr Mira Sertić (Zagreb), dr Dušan Nedeljković (Beograd), Alija Nametak (Sarajevo), Radosav Medenica (Beograd), dr Tvrtko Čubelić (Zagreb), Savo J. Orović (Beograd), Elisabeta Moldoveanu-Nestor (Bucureşti), Ghizela Sulişeanu (Bucureşti), dr Magdalena Anđelić (Novi Sad), Ahmed Abdul-Muti Higazija (Kairo), Tiberiu Alexandru (Bucureşti).

O trećoj temi: *Opšta pitanja metodologije, klasifikacije i terminologije* podnijeli su referate: dr Dušan Nedeljković (Beograd), dr Blaže Ristovski (Skopje), Nenad Ljubinković (Beograd), dr Cvetana Organdžieva (Skopje), dr Miljana Radovanović (Beograd), Emilia Comişel (Bucuresti), dr Olga Hrabalová (Brno), Marta Srámková (Brno), dr Olivera Mladenović (Beograd), František Bonuš (Praha), Hannah Laudova (Praha), Mirko Ramovš (Ljubljana).

I na kraju, četvrta je tema posvećena *Zajedničkom i specifičnom u narodnim muzičkim instrumentima balkanskih naroda*. U ovom prikazu u kratkim crtama bih upoznala čitaoce sa sadržajem ovih referata.

Prvi referat je K. A. Vertkova (Leningrad) pod naslovom *Muzykal'nye instrumenty kak pamjatniki istoriko-kul'turnyh svjazej narodov*. Autor nas upoznaje sa neobično bogatim i raznovrsnim muzičkim instrumentarijem narodâ SSSR-a, koji obuhvata oko 700 različitih instrumenata, bilo da su se upotrebljavali u prošlosti, ili se upotrebljavaju i danas. Među njima susreću se predstavnici svih osnovnih grupa: idiofoni, membranofoni, kordofoni i aerofoni, od kojih se neki nalaze i kod drugih naroda na širem području.

Drugi, veoma interesantan, jest referat Aleksandra Tiberia iz Bukurešta *Les instruments musicaux du folklore égyptien et ceux des pays des Balkans* o narodnim muzičkim instrumentima Egipta, koje je autor upoznao prilikom istraživanja u UAR od 1965. do 1967. godine. Osim što nam govori općenito o instrumentalnoj muzici Egipta, kao i o njihovim instrumentima, koje je u referatu rasporedio prema osnovnim grupama, autor nam ujedno skreće pažnju na iste ili slične instrumente koji se nalaze u muzičkim tradicijama naroda na Balkanu.

Ivan Mačák (Bratislava) posvetio je referat pitanju porijekla gudačkih instrumenata tipa »Rebek« *Bemerkungen zu der Frage des Ursprunges der Streichbogeninstrumente des Types Rebeka in den Karpaten und auf dem Balkan*, koji su se zadržali do novijeg vremena u oblasti Karpata i na Balkanu kao »oktavky« — poljske gusle u Slovačkoj, »gudok« u Rusiji, »gadulka« u Bugarskoj, »lira« u Jugoslaviji i dr.

Tema referata Aleksandra Linina (Skopje) su *Gajde u Makedoniji*. U njemu autor donosi veoma iscrpan opis izrade ovog aerofonog instrumenta, tehniku sviranja na njemu, njegove muzičke mogućnosti, repertoar svirke i na kraju kratak istorijat porijekla gajdi, te njihovu rasprostranjenost u Makedoniji.

Julijan Strajnar (Ljubljana), autor saopštenja *Cytira — naslednik dud v Reziji* upoznaje nas sa nekim zanimljivostima iz oblasti rezijanske instrumentalne muzike. Tako saznajemo da je plesna pratnja s dva instrumenta: violinom — rezijanski »cytira«, ili mala cytira — i malim kontrabasom sličnim violončelu — rezijanski »bunkula« (brunkula, bunkalica ili velika cytira) — jedina narodna instrumentalna muzika koju danas poznaju u Reziji. Oba ova instrumenta čine ansambl u

kojem cytira predstavlja vodeći, a bunkula prateći instrument, na kojem se svirka izvodi na način burdona. Prva istraživanja ove vrste instrumentalne muzike u Reziji, međusobno ugađanje instrumenata, način sviranja i dr. upućuje autora na pretpostavku da je ovaj ansambl nasljednik aerofonog instrumenta — dude, koje su u prošlosti postojale na području Rezije.

O dudama u Bilo-gori, njihovoj ergologiji, muzičkim osobinama instrumenta, o porijeklu, te o ličnosti svirača — dudaša, govori referat Zvonka Lovrenčevića (Bjelovar).

Miroslava Fulanović -Šošić (Sarajevo) dala je saopštenje pod naslovom *Rog u narodnoj muzičkoj tradiciji Bosne i Hercegovine*. Na veoma jasan i sažet način autorica je prikazala ovaj aerofoni instrument, načinjen od volovskog roga, sa piskom ili bez njega, koji se nalazi kod bosansko-hercegovačkih stočara.

Dr Radoslav Hrovatin (Ljubljana) autor je referata *Mirliton nunalca*. »Nunalca« je vrsta instrumenta u obliku cijevi od trske (dužine 10 — 15 cm). Tonovi se dobivaju duhanjem na membranu koju predstavlja istanjeni središnji dio instrumenta. Autor je »nunalca« našao u selu Dekani kraj Kopra. Kako je taj instrument nepoznat na ostalim područjima naše zemlje, to je ovaj Hrovatinov članak vrijedan prilog poznavanju narodnih muzičkih instrumenata u Jugoslaviji.

O membranofonom instrumentu u Vojvodini, zvanom »Begeč« — izrađenom od zemljana lonca sa čvrsto zategnutom kožom preko njegova otvora, kod kojeg se vibriranje opne postiže posrednim putem, tj. pomoću kraćeg štapa od trske, koji je provučen kroz središnji otvor membrane — govori dr Slobodan Zečević u referatu *Begeč — muzički instrument od gline*.

Referat Vasila Hadžimanova nosi naslov *Četirižiceni ot instrument karaduzen vo Makedonija*. Ovaj žičani instrument sa četiri žice pripada familiji lauta. Ima dugačku dršku sa 12 — 20 pragova (perdeta) i relativno mali korpus. Instrument se nalazi na cijelom području Makedonije.

Na kraju zbornika nalazi se program folklornih priredbi koje su održane u sklopu kongresa, zatim izvještaj o radu Godišnje skupštine SUFJ i popis učesnika kongresa.

Dunja C. Rihman

RADOVI XI SAVJETOVANJA ETNOLOGA JUGOSLAVIJE, urednik FIKRET IBRAHIMPAŠIĆ, Izdanja Muzeja grada Zenice, I, Zenica 1970, 359 str.

Zbornik počinje pozdravnom riječju predsjednika Etnološkog društva Jugoslavije profesora Milovana Gavazzija i predsjednika Skupštine općine Zenica Muhameda Berberovića. Slijedi riječ M. Gavazzija u povodu smrti Milenka S. Filipovića. Gavazzi se osvrnuo na životni put i najznačajnija djela ovog našeg neumornog etnologa. Kratkim prikazom Miloša Bjelovića *Zenica i okolina* sudionici Savjetovanja informirani su o geografskom smještaju područja Zenice, konfiguraciji tla, putovima koji su vodili zeničkim područjima, historijskom razvoju, stanovništvu, kao i o današnjem društvenom značenju Zenice i njezine privrede. Nedžad Hadžidedić govori u referatu *Sedmični pazar u Zenici i okolini* o povijesti sajмова i o ekonomskoj funkciji zeničkog sajma, o socio-kulturnim funkcijama sajma kao mjesta na kojemu su se sastajali prijatelji i rođaci i izmjenjivale potrebne društvene informacije. Ljiljana Hadžidedić-Beljkašić u referatu *Zenički brdari* prikazala je izradbu brda i pripremu materijala te prodaju brda proizvedenih u selima srednjeg i gornjeg toka rijeke Ribnice. Fikret Ibrahimpašić upoznao